CULIQUIZ
JOUW CULINAIRE KENNIS

hop Mede mogelijk gemaakt door het Horeca Ontwikkel Platform

CULIQUIZ PROEFTUIN HORECA · REFERENTIEDOSSIER

Module 1 van 15

Verantwoord Schenken

NIX18, alcoholbeleid en gastvrij grenzen stellen

DOELGROEP	NIVEAU	STUDIELAST
Bediening en bar, mbo 2 t/m 4	**Basis tot gevorderd**	**Circa 2,5 uur**

HOP-DOELSTELLING	CAMPAGNE IN DE APP	VERSIE
2d Opleiding en scholing	**Verantwoord Schenken**	**September 2026**

Dit dossier hoort bij het HOP-project CuliQuiz Proeftuin Horeca (aanvraag 2512-0343, penvoerder Tuindorphotel 't Lansink, uitvoering CuliQuiz B.V.). Het beschrijft de leerdoelen, de kerninhoud en tien voorbeeldvragen van deze module, zodat opleiders en de sector kunnen zien wat er is ontwikkeld. De volledige interactieve module is gratis speelbaar in de CuliQuiz-app tot en met 31 augustus 2027.

CULIQUIZ
JOUW CULINAIRE KENNIS

In het kort

Alcohol hoort bij de horeca, maar er gelden strenge regels voor. Wie in de bediening of achter de bar werkt, maakt die regels waar op het moment van schenken. Deze module leert young professionals drie dingen tegelijk: niet schenken aan gasten onder de 18, niet doorschenken aan gasten die te veel op hebben, en dat allebei doen op een manier die gastvrij blijft.

Waarom deze module

De Alcoholwet legt de verantwoordelijkheid voor leeftijdscontrole en het weigeren van dronken gasten bij de zaak, en dus bij de medewerker op de vloer. Een zaak die de regels niet naleeft riskeert maatregelen van de gemeente, tot aan het intrekken van de vergunning. Toch voelt weigeren voor veel jonge medewerkers als het moeilijkste onderdeel van het vak.

Voor wie

Young professionals in bediening en bar, studenten van mbo 2 tot en met 4 en iedereen die al in de horeca werkt en alcohol schenkt. Ook geschikt als inwerkmateriaal voor nieuwe medewerkers.

Leerdoelen

Na het doorlopen van deze module kan de deelnemer:

1. Uitleggen wat de Alcoholwet van een horecazaak en van een medewerker vraagt, en wie waarvoor verantwoordelijk is.
2. Herkennen welke legitimatiebewijzen geldig zijn bij leeftijdscontrole en de leeftijd van een gast echt uitrekenen.
3. Toepassen van een vaste routine om naar een legitimatie te vragen, ook bij groepen en evenementen.
4. Herkennen van wederverstrekking en daar rustig bij ingrijpen.
5. Berekenen hoeveel standaardglazen een drankje bevat en benoemen welke factoren het tempo van dronkenschap bepalen.
6. Herkennen van vroege en duidelijke signalen van dronkenschap en kiezen tussen vertragen, stoppen en de leidinggevende inschakelen.
7. Weigeren op een gastvrije manier: kort, in de ik-vorm, met een alternatief en zonder discussie.
8. Toepassen van de-escalatie met houding, stem en het model luisteren, erkennen, grens stellen, keuze geven, en uitleggen wat een schenkbeleid regelt.

Plek in het HOP-programma. Verantwoord Schenken is module 1 van 15 en de eerste bedieningsmodule van CuliQuiz Proeftuin Horeca. De module richt zich op wet- en regelgeving en gastcontact, en sluit aan bij de bedieningsmodules Gastvrijheid en Klachtenafhandeling.

Kengetallen

Leerboek	5 hoofdstukken, met kennischecks, 20 gouden principes en woordenlijst
Hoofdstukken	De wet en NIX18 · Leeftijdscontrole en wederverstrekking · Dronkenschap herkennen en weigeren · Lastige situaties en de-escalatie · Schenkbeleid, Sociale Hygiëne en alcoholvrije alternatieven
Vraagvormen	Juist of onjuist, meerkeuze, gastscenario's, sorteren en slepen, plus drie reflectiesurveys
Afronding	Badge "Verantwoord Schenken" in de CuliQuiz-app na het voltooien van alle spelsjablonen van de campagne
Toegang	Gratis voor young professionals, opleidingen en horecabedrijven tot en met 31 augustus 2027, zonder paywall of upsell

Kerninhoud

Samenvatting van het leerboek per hoofdstuk. Het volledige leerboek staat op culiquiz.nl/hop.

1 De wet en NIX18

- De Alcoholwet verving in 2021 de Drank- en Horecawet en regelt wie alcohol mag schenken, aan wie en onder welke voorwaarden.
- Een zaak schenkt alleen met een alcoholwetvergunning van de gemeente. Leidinggevenden op de vergunning zijn minimaal 21 jaar en hebben een Verklaring Sociale Hygiëne.
- NIX18 geldt sinds 1 januari 2014: geen alcohol onder de 18, voor alle alcoholhoudende drank (meer dan 0,5 procent). Sterke drank is 15 procent of meer.
- De verantwoordelijkheid voor de controle ligt bij de zaak, niet bij de gast. Een leugen over de leeftijd is geen excuus. Twijfel: controleren, anders niet schenken.

2 Leeftijdscontrole en wederverstrekking

- Controleer bij iedereen die niet onmiskenbaar 18 plus is. Veel zaken hanteren een hogere interne controleleeftijd, bijvoorbeeld 25.
- Geldig zijn paspoort, identiteitskaart, rijbewijs en Nederlands vreemdelingendocument. Schoolpas, bankpas, OV-chipkaart en een foto op een telefoon niet.
- Kijk naar geboortedatum, foto en echtheid. Reken de leeftijd echt uit: wie morgen jarig is, is vandaag nog geen 18. Vraag om de legitimatie voordat je inschenkt.
- Wederverstrekking (alcohol doorgeven aan een minderjarige) is strafbaar voor de volwassene en een probleem voor de zaak. Bij groepen controleer je iedereen die alcohol krijgt apart.

3 Dronkenschap herkennen en weigeren

- Een standaardglas pils (250 ml), wijn (100 ml) of sterke drank (35 ml) bevat elk circa 10 gram pure alcohol. Een tripel van 9 procent in 330 ml is circa 2,4 standaardglazen.
- Tempo, lege maag, gewicht, vermoeidheid, medicijnen en gewenning bepalen hoe snel iemand dronken wordt. Uiterlijk is geen betrouwbare maat; meet gedistilleerd af met een maatje.
- Kijk naar verandering ten opzichte van binnenkomst in spraak, motoriek, ogen en gedrag. Zichtbaar dronken is de wettelijke grens: niet meer schenken en niet meer toelaten.
- Vertraag eerder met water, eten en geen rondjes shots. Weigeren doe je kort, in de ik-vorm, met een alternatief en zonder discussie. Informeer je team en regel de afloop.

4 Lastige situaties en de-escalatie

- Escalatie verloopt in fasen: irritatie, weerstand, verbale agressie, dreiging, geweld. Hoe eerder je ingrijpt, hoe kleiner de ingreep.
- Jouw veiligheid gaat voor: nooit fysiek ingrijpen, nooit alleen met een agressieve gast, bij dreiging hulp halen en zo nodig 112 bellen.
- De-escaleren doe je met een open houding, een rustige lage stem en het model luisteren, erkennen, grens stellen, keuze geven.
- Werk als team: een vast hulpsignaal, een nee van een collega is een nee van de zaak, een tweede persoon erbij, andere gasten weg en het incident noteren.

5 Schenkbeleid, Sociale Hygiëne en alcoholvrije alternatieven

- Sociale Hygiëne is de kennis om een zaak verantwoord te leiden. Leidinggevenden op de vergunning hebben een Verklaring Sociale Hygiëne; tijdens elke dienst beslist iemand bij twijfel.
- Een schenkbeleid maakt van 'ik vind' een 'wij doen': leeftijdscontrole, dronkenschap, afmeten, prijsacties, alcoholvrij aanbod, veilig naar huis, incidentenregistratie en alcoholgebruik van het personeel.
- Gemeenten kunnen happy hours en prijsacties met forse korting verbieden. Vraag altijd of een actie is afgestemd voordat je die aanbiedt of promoot.
- Een sterk alcoholvrij aanbod is je beste hulpmiddel bij weigeren. Gastvrij nee zeggen bestaat uit erkenning, de grens en een ja op iets anders.

Zo werkt de module in de CuliQuiz-app

De campagne Verantwoord Schenken bestaat uit negen challenges, verdeeld over drie blokken: de wet en de leeftijdsgrens, dronkenschap herkennen en weigeren, en de-escalatie en schenkbeleid. Elke challenge opent met een korte tekstmodule uit het leerboek, gevolgd door een microgame. Drie challenges sluiten af met een reflectiesurvey over de eigen praktijk.

Campagne
Verantwoord Schenken, met HOP-logo en badge

›

Challenges
9 challenges, elk rond een thema uit het leerboek

›

Rondes
10 tot 15 stellingen, vragen of situaties per microgame

›

Badge
Na alle challenges: badge en certificaat

#	Challenge	Wat de speler oefent	Spelvormen
1	Alcoholwet en NIX18	Wet, vergunning, leidinggevende en de grens van 18	Juist of onjuist
2	Legitimatie: geldig of niet	Twaalf documenten sorteren op geldig of niet geldig	Sorteren
3	Leeftijdscontrole aan tafel	ID vragen als routine, groepen apart, wederverstrekking	Meerkeuze (scenario's), survey
4	Standaardglazen en tempo	Rekenen met standaardglazen en factoren van tempo	Meerkeuze
5	Vertragen, stoppen of hulp halen	Signalen koppelen aan vertragen, stoppen of leidinggevende	Slepen (canvas)
6	Gastvrij weigeren	Nee zeggen kort, in de ik-vorm, met alternatief	Meerkeuze (scenario's), survey
7	De-escalatie in gesprek	Fasen van escalatie, houding, stem en vierstappenmodel	Meerkeuze
8	Veiligheid en teamafspraken	Eigen veiligheid, hulpsignaal, afloop van een incident	Juist of onjuist
9	Schenkbeleid en alcoholvrij	Prijsacties en keuzes sorteren op verantwoord of niet	Sorteren, survey

hop

Badge en certificering
Wie alle negen challenges voltooit, ontvangt de badge Verantwoord Schenken in de CuliQuiz-app en kan een certificaat downloaden. De badge laat aan een werkgever of opleider zien dat de deelnemer de regels van de Alcoholwet kent en weet hoe je gastvrij een grens stelt.

Gebruik in de les en op de werkvloer

- Als warming-up: laat studenten challenge 2 (legitimatie) spelen en bespreek daarna welke documenten in de eigen zaak het vaakst worden getoond.
- Als toets na de les: challenge 4 en 5 controleren of studenten standaardglazen kunnen tellen en signalen kunnen koppelen aan de juiste reactie.
- Op de werkvloer: gebruik de module als inwerktool voor nieuwe medewerkers en bespreek de surveys bij de briefing, samen met het schenkbeleid en de interne controleleeftijd van de zaak.
- In een battle: laat klassen of teams strijden om de hoogste score op challenge 6 (gastvrij weigeren) en oefen de zin 'Ik ga je vanavond geen alcohol meer schenken' hardop.

Tien voorbeeldvragen

Een representatieve selectie uit de vragenset van deze module, met het juiste antwoord en de uitleg die de speler in de app te zien krijgt. De volledige interactieve vraagset blijft exclusief beschikbaar in de CuliQuiz-omgeving.

1 MEERKEUZE

Een 17-jarige gast liegt over zijn leeftijd en krijgt een biertje. Wie is volgens de Alcoholwet in overtreding als het om het schenken gaat?

A. Alleen de gast, want hij heeft gelogen
B. De zaak die het bier heeft geschonken
C. Niemand, want er is te goeder trouw gehandeld
D. Alleen de ouders van de gast

Uitleg: De plicht om de leeftijd vast te stellen ligt bij de verkoper. Een leugen van de gast neemt die plicht niet weg; de jongere kan daarnaast zelf strafbaar zijn voor bezit op een openbare plek.

2 JUIST OF ONJUIST

Voor bier en wijn geldt in Nederland een leeftijdsgrens van 16 jaar.

Onjuist. Sinds 1 januari 2014 ligt de grens voor alle alcohol op 18 jaar. NIX18 geldt voor bier, wijn en sterke drank.

3 SORTEREN

Sorteer de documenten in de categorie Geldig legitimatiebewijs of Niet geldig: Nederlands rijbewijs, schoolpas met foto en geboortedatum, paspoort van een ander land, OV-chipkaart met foto, bankpas, Nederlands vreemdelingendocument.

Uitleg: Geldig: Nederlands rijbewijs, paspoort van een ander land, Nederlands vreemdelingendocument. Niet geldig: schoolpas, OV-chipkaart, bankpas. Alleen officiële identiteitsbewijzen van de overheid gelden bij leeftijdscontrole.

4 MEERKEUZE

Een 20-jarige gast bestelt drie bier en geeft er één aan een vriend van 16. Welke uitspraak klopt?

A. Alleen de 16-jarige doet iets fout
B. De 20-jarige is strafbaar en de zaak moet ingrijpen
C. Het is toegestaan zolang de 20-jarige heeft betaald
D. Het is toegestaan als de vriend binnen een jaar 18 wordt

Uitleg: Dit is wederverstrekking. De volwassene die doorgeeft is strafbaar en de zaak kan worden aangesproken als zij het toelaat: je haalt het glas weg en informeert je leidinggevende.

5 MEERKEUZE

Een tripel van 9 procent in een glas van 330 ml staat gelijk aan ongeveer hoeveel standaardglazen?

A. Circa 1
B. Circa 1,5
C. Circa 2,4
D. Circa 4

Uitleg: 330 maal 9 is 2970; een pils van 250 ml maal 5 is 1250. 2970 gedeeld door 1250 is circa 2,4 standaardglazen, één tripel is er dus ruim twee.

6 SORTEREN

Sleep elke situatie naar de juiste reactie: Vertragen, Stoppen met schenken of Leidinggevende inschakelen. Situaties: een tafel bestelt binnen een half uur de derde ronde shots; een gast lalt en raakt de draad kwijt; een gast blijft aandringen na je weigering; een gast krijgt een glazige blik en een rood gezicht; een gast wankelt en stoot tegen tafels; een gast wordt onwel en reageert nauwelijks.

Uitleg: Vertragen: derde ronde shots, glazige blik en rood gezicht. Stoppen: lallen en de draad kwijtraken, wankelen en tegen tafels stoten. Leidinggevende: blijven aandringen, onwel worden. Vroege signalen vertraag je, bij zichtbare dronkenschap stop je, en bij aandringen of onwel worden haal je hulp.

7 MEERKEUZE

Welke aanpak past het beste als je merkt dat een gast richting dronkenschap gaat, maar nog niet zichtbaar dronken is?

A. Doorschenken tot de gast zichtbaar dronken is, want dan pas geldt de wet
B. Vertragen: water en eten aanbieden en rondjes shots weigeren
C. Direct de politie bellen
D. De gast vragen om buiten verder te drinken

Uitleg: Zichtbaar dronken is de wettelijke grens, maar verantwoord schenken begint eerder. Vertragen voorkomt dat je later hard moet weigeren en houdt de sfeer goed.

8 JUIST OF ONJUIST

Als een collega een gast heeft geweigerd, mag jij die gast nog één biertje schenken als hij bij jou rustig is.

Onjuist. Een nee van een collega is een nee van de zaak: een gast aan wie niet meer geschonken wordt, krijgt bij geen enkele collega alsnog iets. Daarom informeer je elkaar.

9 JUIST OF ONJUIST

Andere gasten erbij houden helpt om een boze gast tot bedaren te brengen.

Onjuist. Publiek maakt een boze gast juist groter. Zonder publiek zakt de spanning sneller, dus haal andere gasten uit de buurt.

10 MEERKEUZE

Wat is de belangrijkste reden dat een horecazaak een schriftelijk schenkbeleid heeft?

A. Zodat de gemeente de zaak nooit hoeft te controleren
B. Zodat elke medewerker dezelfde regels toepast en niet alleen staat bij een moeilijke beslissing
C. Zodat medewerkers geen Verklaring Sociale Hygiëne meer nodig hebben
D. Zodat happy hours altijd zijn toegestaan

Uitleg: Een schenkbeleid maakt de regels van de zaak expliciet en beschermt de medewerker, de gast en de vergunning. Het vervangt geen wettelijke eisen en sluit controle niet uit.

Begrippenlijst

Alcoholhoudende drank · Drank met meer dan 0,5 procent alcohol; hierop is de Alcoholwet van toepassing.

Alcoholwet · De Nederlandse wet die de verkoop en het schenken van alcohol regelt, sinds 2021 de opvolger van de Drank- en Horecawet.

Alcoholwetvergunning · De vergunning van de gemeente die een horecazaak nodig heeft om alcohol te mogen schenken.

BOB · De gast die vanavond nuchter blijft omdat hij of zij rijdt; verdient het beste alcoholvrije aanbod van de kaart.

De-escalatie · Het laten zakken van spanning in een conflict door houding, stem, woorden en het inschakelen van collega's.

Happy hour · Een periode met korting op drank; gemeenten kunnen happy hours met forse korting op alcohol verbieden.

Interne controleleeftijd · Afspraak in de zaak om al bij een hogere leeftijd dan 18 om legitimatie te vragen, bijvoorbeeld bij iedereen die jonger lijkt dan 25.

Kennelijke staat van dronkenschap · De juridische term voor zichtbaar dronken zijn; aan zo iemand mag niet worden geschonken en die mag niet worden toegelaten.

Leidinggevende · Staat op de vergunning, is minimaal 21 jaar, heeft een Verklaring Sociale Hygiëne en beslist bij twijfel en incidenten.

NIX18 · De landelijke norm en campagne: geen alcohol en geen tabak onder de 18 jaar, van kracht sinds 2014.

Schenkbeleid · De schriftelijke afspraken van een zaak over leeftijdscontrole, dronkenschap, afmeten, prijsacties, alcoholvrij aanbod, veilig naar huis en incidenten.

Sociale Hygiëne · De kennis en vaardigheden om een horecazaak verantwoord te leiden: wetgeving, alcohol, huisregels, gasten en incidenten.

Standaardglas · Een glas met circa 10 gram pure alcohol: 250 ml bier, 100 ml wijn of 35 ml sterke drank.

Sterke drank · Drank met 15 procent alcohol of meer, zoals jenever, whisky, wodka en gin; hiervoor gelden aanvullende regels.

Wederverstrekking · Het doorgeven van alcohol door een volwassene aan iemand onder de 18; strafbaar voor de volwassene en een probleem voor de zaak.

Verantwoording

Ontwikkeling

Inhoud ontwikkeld door het contentteam van CuliQuiz (Culinair AnnoNu) binnen CuliQuiz Proeftuin Horeca, 2026. Inhoudelijk getoetst op praktijktoepasbaarheid door de praktijkpartner Tuindorphotel 't Lansink (Lars van Galen, SVH Meesterkok). De regels in deze module zijn gebaseerd op de Nederlandse Alcoholwet; boetebedragen en gemeentelijke procedures zijn bewust niet opgenomen, en het huisbeleid van een zaak gaat altijd voor.

Onderdelen van deze module

- Leerboek (docx), 5 hoofdstukken, met kennischecks, 20 gouden principes en woordenlijst
- Game content: 9 challenges met tekstmodules, microgames en 3 surveys
- Campagne in de CuliQuiz-app, live sinds augustus 2026
- Dit referentiedossier (PDF)

Gebruik door de sector. Dit dossier mag vrij worden gedeeld en gebruikt door horecaopleidingen, brancheorganisaties en horecabedrijven. Platform, spelmechanieken, code en de volledige vraagsets blijven eigendom van CuliQuiz B.V. Vragen over inzet in een opleiding of bedrijf: info@culiquiz.nl.

CULIQUIZ
JOUW CULINAIRE KENNIS

hop
Mede mogelijk gemaakt door het Horeca Ontwikkel Platform, een initiatief van KHN, CNV en De Horecabond